

הנחיות להוראת המצגת "זו דעתי" - דיון מכבד במצבי מחלוקת

קהל היעד: כיתות ט-יב

משך הפעילות: שיעור אחד או שניים.

הרעיון:

תרבות הדיון המושפעת מהרשתות החברתיות, הטוקבקים ותכניות הטלוויזיה נוטה להיות מתלהמת ולעיתים אלימה. כל מי שאינו חושב כמוני הוא בוגד, אנטי ציוני/יהודי/דמוקרטי ועוד, "פשיסט" או "גזען". גם בכיתות קשה לעתים קרובות לנהל דיון בסוגיות שנויות במחלוקת, להקשיב לדעות אחרות או לנסות להבין אותן.

המצגת פותחה בעקבות שאלה ששלחה נערה לאתר עצות לבני נוער (Ask People). הנערה סיפרה על תגובה אלימה שחוותה בכיתה:

היי לכולם,

אתמול התפתח דיון בכיתה ודיברנו על המצב הביטחוני בארץ. המון ילדים אמרו שמגיע לערבים למות בגלל שהם עושים פיגועים.

אני היחידה שאמרתי שזה לא צודק שהורגים אותם סתם ככה, וגם אם הם עשו פיגועים אפשר להשתלט עליהם ולעצור אותם בלי להרוג אותם. כולם התחילו לצעוק עליי ולקרוא לי מחבלת ואוהבת ערבים. היום כשהגעתי לכיתה גיליתי מחברה שלי שכולם עושים עליי חרם בגלל מה שאמרתי. בשעות האחרונות אפילו התחילו להפיץ תמונות שלי בוואטסאפ בתור מחבלת! אני לא יודעת מה לעשות!!

אחת העצות שהנערה קיבלה היא לא לבטא את דעתה כי בני נוער נוטים לשפוט בחומרה את מי שחושב אחרת מהם. חלק מהמגיבים סיפרו שהם פשוט שותקים בכיתה ולא מבטאים את עצמם כי הם חוששים שיותקפו.

המצגת נועדה לסייע לתלמידים להביע את דעתם ללא חשש ולעודד אותם להגיב למי שאינם מסכימים איתו בדרך מכבדת שאינה פוגעת, וכך לעודד שיח אמיתי, הקשבה וסובלנות לדעות אחרות.

מהלך הפעילות:

שקופית 1 – שקופית פתיחה: "זו דעתי" דיון מכבד במצבי מחלוקת

התייחסו לכותרת "זו דעתי" ושאלו את התלמידים:

- האם אתם מביעים את דעתכם בכיתה או שומרים אותה לעצמכם? הסבירו.
- מתי בפעם האחרונה העזתם לבטא את דעתכם האמיתית? ספרו על כך.
- האם לדעתכם בכיתה שלנו יש אווירה המאפשרת ביטוי של מגוון דעות? הסבירו.
- בואו נחשוב: איך אנחנו מתבטאים כשיש בכיתה דיונים בנושאים שנויים במחלוקת?

- לפי דעתכם, למה קשה לקיים דיונים מכבדים בנושאים מעוררי מחלוקת?
- תנו לי דוגמה לאמירות לא מכבדות?
- מה מאפיין שיח מכבד?

במצבים טעונים ובמצבים של חוסר ודאות ופחד אנשים נוטים להפעיל פחות שיקול דעת ולפעול מתוך רגש. כשהרגשות קיצוניים, הנטייה היא להתפרץ, לא להקשיב, להאשים, לבקר, לשפוט מהר ולסתום פיות. בתקופה כזאת צריך מצד אחד להכיל את הרגשות הקשים של הילדים ולתת להם מקום בטוח, ומצד שני לתת להם כלים לחשוב על התגובות, לנתח אותן ולראות כיצד הן משפיעות על אקלים הכיתה ועל תחושת הביטחון של כל ילד בכיתה. בהמשך נעסוק במפתחות לדיון מכבד.

שקופית 2: דיון בכיתה סיפור מקרה

הציגו לתלמידים את השקופית.

ניתן לבקש מהתלמידים להקריא את הדעות השונות ומומלץ לבקש מהם להסביר מה קורה בשקף. אפשר גם לספר לתלמידים את הסיפור המקורי המופיע למעלה.

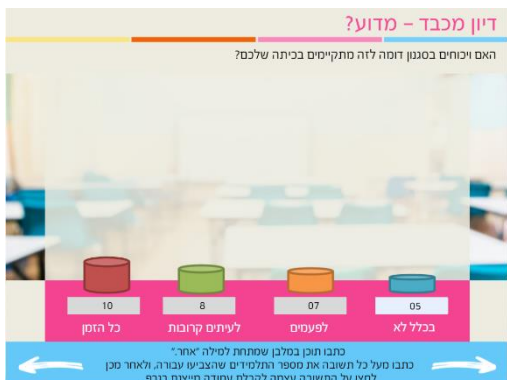
מומלץ לשאול את התלמידים:

- האם קרה מקרה דומה בכיתה שלנו?
- איך הרגשתם?
- האם מישהו מוכן לשתף במקרה שבו הוא תקף מישהו אחר מכיוון שהוא חושב אחרת ממנו?
- איך לדעתכם מקרים כאלה משפיעים על האווירה בכיתה?
- האם אתם מכירים מקומות נוספים שבהם "מתנפלים" על אנשים מכיוון שהם חושבים אחרת? (רשתות חברתיות, כלי התקשורת וכו')
- איך לדעתכם מרגישים אנשים שמותקפים בגלל הדעות שלהם?

המלצה: אם תלמידים יתביישו לשתף בחוויה כזאת, ניתן לבקש מהם לכתוב על פתק את המקרה ולהגיש למורה בהפסקה או אחרי הלימודים. המורה יכולה לספר כמה סיפורים לכיתה בעילום שם.

שקופית 3: דיון מכבד – מדוע?

בשקופית זאת תערכו סקר בכיתה.

יש לשאול את התלמידים – מי מסכים עם הדעה? לספור את מספר ההצבעות, לכתוב במלבן המתאים וללחוץ על enter.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- למי יש דעה אחרת שלא מופיעה בסקר?
- ניתן להזמין תלמידים ללוח כדי לכתוב את הדעה שלהם, לבקש מהם לנמק ולשאול מי מסכים איתם.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- איפה ממוקמת רוב הכיתה שלנו?
- מה זה אומר על הכיתה שלנו?

נקודה למחשבה: האם כולם העזו להביע כאן את דעתם האמיתית?

שקופית 4: מפתחות לדין מכבד

שקף זה עוסק במפתחות לדין מכבד. הרעיון הוא שיש כללים שהם כמו מפתחות: כאשר מקפידים עליהם הם תורמים לדין פתוח ומכבד, וכאשר מפרים אותם הדין נחסם והצדדים מפסיקים להקשיב זה לזה.

ערכו דיון כיתתי בשאלה:

- אילו מפתחות לדעתכם יכולים לגרום לצד השני להקשיב?

אפשר גם לבקש מהתלמידים להעלות את התשובות שלהם ל-סל"ב, למיין את התשובות על פי נושאים ולדון בהן.

שקופית 5: מפתחות – בואו ונכיר

בשקופית זאת מוצגים מגוון של מפתחות לדין מכבד. יש לחוץ על כל מפתח כדי לקרוא את ההסבר הקצר המצורף. בנוסף, בכל מפתח יש פעילות המבקשת לבחור מבין כמה ביטויים את הביטוי שעושה שימוש במפתח המסוים הזה.

המפתחות יכולים לשמש מצפן וכלי לניהול דיונים מכבדים בכיתה. ניתן לחזור אליהם בכל פעם שבכיתה יש ויכוח קשה. אפשר גם להדפיס ולתלות אותם בכיתה.

הזכירו לתלמידים: המפתחות יכולים לשמש לדיונים מחוץ לכיתה; בבית עם האחים וההורים, עם חברים, ברשתות חברתיות ועוד.

בשלב ראשון מומלץ לעבור על כל המפתחות ולשאול את התלמידים למה הכוונה בכל אחד מהם.

ניתן להשוות לתשובות של התלמידים מהשקף הקודם: האם ציינו את כל המפתחות? האם חשבנו על מפתחות נוספים?

בשלב הבא ניתן להזמין תלמיד ללוח, לבקש ממנו לבחור באחד המפתחות, ללחוץ עליו, לקרוא את הכותרת המודגשת ואת ההסבר, ולבחור בתשובה המתאימה.

אפשרות נוספת היא לשאול את כל הכיתה מהי התשובה הנכונה.

מכיוון שיש הרבה מפתחות אפשר לבחור בכמה מהם ולדון בהם:

- האם אנחנו בדרך כלל משתמשים במפתחות האלה; בבית, בבית הספר, עם חברים, אחים, הורים?
- לפי דעתכם, למה נוטים לשכוח את השימוש במפתחות?
- איך נוכל לזכור להשתמש במפתחות האלה?

שימו לב למפתח 'דעה מנומקת' – יש מקרים שבהם השימוש בנימוק יכול לפגוע באחרים או שהוא יכול להישען על טיעונים מכלילים או גזעניים. חשוב להסביר לתלמידים שלא כל נימוק מתקבל. הנימוקים צריכים להתאים לחיים במדינה דמוקרטית השומרת על ערכי השוויון והכבוד בין כל האזרחים.

שקופית 6: בואו נשתמש במפתחות

בשקופיות הבאות יופיעו תגובות של חמישה בני נוער. התלמידים ינתחו כל תגובה על פי המפתחות המתאימים. אם בתגובה יש הפרה של כלל מסוים – התלמידים יגררו את המפתח המתאים על מנת לתקן את האמירה.

לתשומת לבכם: אין כאן תשובה אחת נכונה באופן בלעדי, אך יש תשובות מתאימות יותר. אם התלמידים בחרו במפתח שאינו "מתקבל", כלומר חוזר למקומו, אין לשלול את תגובתם. יש לשאול אותם למה התכוונו, לדון בכיתה בהתאמה או באי ההתאמה של המפתח לאמירה, ולשאול אם הם מוצאים מפתח מתאים נוסף.

בואו נשתמש במפתחות
גררו לכל אמירה את המפתח שיש להפעיל כדי לתקן אותה.

יולי
כל מי שחושב כמוך צריך לחטוף.

מפתח 1 דעה מנומקת	מפתח 2 ניסיון להבין את הצד השני	מפתח 3 אמפתיה	מפתח 4 התייחסות לנופיו של ענין ולא לנופיו של אדם
מפתח 5 לקבל אחריות על הרגשות שלי	מפתח 6 מתן ליניטסייה לדעה שונה	מפתח 7 הימנעות מאלימות בדיבור ובמעשה	מפתח 8 מתן כבוד לאחר

אפשר לבקש בכל פעם מתלמיד/ה אחר/ת לגשת ללוח ולגרור את המפתחות למקום הנכון ולנמק מדוע.

אפשר גם לשאול את הכיתה כולה מה מתאים, לגרור למקום הנכון ולבקש מהתלמידים לנמק.

ההשפעה של דיון לא מכבד על הפרט

איך דיון לא מכבד יכול להשפיע על הפרט?

1. לגרום לו להימנע מקלָבָר ומלהביע דעה
2. לעורר בו כעס ורצון לפגוע בחזרה
3. לעורר בו תחושות של בושה וחוסר ביטחון
4. לעורר בו תחושות של פחד וחרדה
5. לגרום לו להתנשא על אחרים ולהתרחק מהם
6. לגרום לו לחוש בדידות וחוסר שייכות

דוג בהשפעות האפשריות של דיון לא מכבד על הפרט ודוג בהם.

שקופית 7: ההשפעה של דיון לא מכבד על הפרט

בשקופית זאת נבדוק כיצד מושפעים תלמידים המבטאים דעה לא פופולרית או חריגה בכיתה.

אפשר לחלק את התלמידים לקבוצות ולבקש מכל קבוצה לבחור בשניים או שלושה מסיחים שנראים להם מתאימים. כל קבוצה תציג במליאה את התשובות שבחרה ותסביר למה.

שקופית 8: ההשפעה של דיון לא מכבד על האווירה בכיתה

ההשפעה של דיון לא מכבד על האווירה בכיתה

איזו אווירה עלולה להיווצר בכיתה כתוצאה מדיון לא מכבד?

1. ילדים יפחדו להתבטא ולומר את דעתם
2. צביעות וחוסר כנות - ילדים יידו את מה שהרוב מצפה לשמוע
3. לחץ חברתי להתנהג בדרך אחת בלבד
4. אווירה של חוסר סבלנות וסתימת פיות
5. התנהגות אלימה ברשת ובכיתה

דוג בהשפעות האפשריות של דיון לא מכבד על האווירה בכיתה. לחצו על שלוש ההשפעות המסומנות ביותר לדעתכם.

בשקופית זאת נבדוק מה ההשפעה של דיון לא מכבד על האווירה בכיתה.

אפשר לחלק או להשאיר את התלמידים באותן קבוצות ולבקש מכל קבוצה לבחור בשניים או שלושה מסיחים שנראים להם מתאימים. כל קבוצה תציג במליאה את התשובות שבחרה ותסביר למה.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- האם אחד המסיחים מאפיין לדעתכם את הכיתה שלנו? הסבירו.
- האם הייתם מוסיפים מסיח נוסף שלא מופיע כאן?
- לפי דעתכם, איך אפשר לדאוג לאווירה יותר מכבדת בכיתות?

שקופית 9: איך אפשר להגיב בצורה מכבדת

איך אפשר להגיב בצורה מכבדת

נועה היא נערה פמיניסטית, שנוהגת להתבטא בנחרצות בנושאים הקשורים לנשים וגברים. היום היא אמרה: "אני חושבת שגברים יכולות לעשות כל דבר שגברים עושים, ואפילו יותר טוב. אתם חושבים שרק אתם יכולים להיות לוחמים? טייסים? מכונאים? נדמה לכם!"

עומר לא מסכים איתה. איך הוא יכול להגיב לדברים שלה בצורה מכבדת?

© רשימת זכויות יוצרים.

כתוב תוכן במלך הריק.

בשקופית המסכמת מוצג אירוע נוסף: נערה המבטאת תגובה פמיניסטית ונער שאינו חושב כמוה.

בשקופית זאת התלמידים יוכלו לתרגל את המיומנות החדשה שרכשו.

ניתן להגיד לתלמידים: זאת ההזדמנות שלכם ליישם את המיומנויות החדשות שלמדנו.

נסו לענות לנועה בשם עומר, ולציין באילו מפתחות השתמשתם כדי שהדיון יהיה מכבד.